

Filosofování nad pohledem na modré nebe nás tedy rychle dovedlo k pochybnosti. Ta se především týká možnosti sdělit druhým, co cítím nebo vnímám, a rozumět jejich sdělením o těchto záležitostech – takzvaného problému *jiných* nebo *druhých myslí*. Načrtnutá pochybnost se ale neomezuje jen na obsah mysli našich bližních. Budeme-li se domnívat, že naše počítky hrají podstatnou roli v celém našem poznání, pak můžeme snadno dojít k závěru, že význam všech našich sdělení se v podstatném ohledu zakládá na našich počítkách. Nemožnost sdělovat si informace o tom, co cítíme či vnímáme, by pak vlastně znamenala, že nikdo nemůže nikomu sdělit vůbec nic. A vzhledem k nemožnosti spojit s výrazy pro počítky určitý význam bychom nakonec tuto pochybnost museli vztáhnout také na svou schopnost identifikovat vlastní počítky, a tedy vůbec myslet.

Takový závěr by byl ovšem v rozporu s naší běžnou zkušeností. Vzhledem k možnosti dojít k němu a celou úvahu sdělit jej dokonce můžeme označit za paradoxní nebo absurdní. Došli jsme k němu zřejmě nějakým nedopatřením – něco jsme přehlédli. A leckdo by toto nedopatření hledal ve výroku, u něhož jsme začali: „Počítky jsou soukromé.“ To, že nemohu s druhým sdílet konkrétní výskyt jeho počítku, přece neznamená, že nemohu vědět, jaký počitek někdo druhý má. Nemusíme zacházet až ke skepsi ohledně možnosti jazyka vůbec, můžeme zůstat tam, kde vše začalo – a tam se problému zbavit. Často přece víme, co druzí cítí – a nemusí jít jen o vnímání okolí, ve kterém se společně s nimi pohybujeme. Často přece o druhých *víme*, jaké mají pocity – dokonce to víme tak jistě, že bychom řekli, že *vidíme*, jaké mají pocity. Vypadá to, že celá výše shrnutá skeptická úvaha stála na nedorozumění ohledně významu výro-

ku „Počítky jsou soukromé“. Ten je totiž možná pravdivý v tom smyslu, že nemůžeme *sdílet* konkrétní instance počítků druhých bytostí. Neměli bychom jej však chápat tak, že počítky druhých nelze *znát*.

Stačí, když se podíváme na to, jak se druhým různé mentální stavy připisují. Děláme to přece zcela běžně. Když o někom konstatujeme, že vnímá nebo cítí to a to, můžeme si své tvrzení ověřit jeho chováním – a na základě jeho chování také svá tvrzení vynášíme. Spor lze vést o to, zda z chování neusuzujeme na přítomnost mentálního stavu pouze induktivně. V mnoha případech tomu tak jistě je – a koneckonců, jak dobře vědí simulanti, právě na tom stojí možnost předstírání mentálních stavů. Pokud ovšem na druhou stranu připustíme, že existují případy, kdy jsme si jisti, co někdo druhý cítí, pak je zde prostor pro další práci. Můžeme si zde připomenout případy, kdy druzí o mentálních stavech nějakého jednotlivce vědí víc než on sám – a nemusí jít vždycky o nějakou hlubokou psychologickou analýzu. Pokud nám chování může alespoň v některých případech poskytnout silnější než jen induktivní základ pro to, abychom konstatovali, že někdo druhý cítí to a to, dá se celý diskurs o pocitech a počítkách vysvětlit. Můžeme říci, že je celý založen právě na těchto evidentních případech, kdy chování není jen symptomem mentálního stavu, ale funguje jako jeho kritérium. O předstírání pak můžeme říci, že je možné právě jen díky tomu, že určité chování funguje jako kritérium přítomnosti mentálního stavu. Pokoušet se o předstírání mentálních stavů lze totiž jen tam, kde už funguje praxe připisování mentálních stavů na základě chování.

Naproti tomu své vlastní mentální stavy nepoznáváme nějak bezprostředně. Pokud má smysl mluvit o tom, že je